

MARITZA VAN ASSEN, DIRECTEUR NEFYTO

NEFYTO-DIRECTEUR MARITZA VAN ASSEN

‘Mogelijk verbod op r

Het kan maar zo zijn dat binnenkort een voor de boldompe-
ling gebruikt middel als Admire van de markt verdwijnt. Hierin
zit de werkzame stof imidacloprid, een nicotinoïde dat in ver-
band wordt gebracht met de bijensterfte. De Europese commis-
sie beslist binnenkort over een verbod – moratorium – van drie
neonicotinoïden, waaronder imidacloprid. “Een overreactie”-
vindt Maritza van Assen van Nefyto.

Tekst:
Gerrit Wildenbeest
Foto's: René Faas

Het eind vorig jaar uitgekomen rapport van de EFSA (European Food Safety Authority) bracht de al enige jaren durende discussie over de oorzaken van de bijensterfte plotseling in versneld politiek vaarwater. Met het voorbehoud dat er een hoge onzekerheid zit in haar evaluatie, constateert EFSA dat er potentiële risico's voor bijen zitten aan de toepassing van drie door haar beoordeelde neonicotinoïden - imidacloprid, clothianidin en thiamethoxam - in de zaadbehandeling en als granulaat. Dat was voor een meerderheid in de Tweede Kamer voldoende aanleiding om een motie aan te nemen waarin Staatssecretaris Dijksterhuis wordt verzocht zich in te zetten voor een moratorium binnen Europa voor alle toepassingen van neonicotinoïden, tenzij onomstotelijk is vastgesteld dat ze niet schadelijk zijn voor bijen.

“Dat moratorium is dus breder dan wat de EFSA heeft onderzocht, want het geldt ook voor de twee stoffen die EFSA niet heeft onderzocht”, zegt Maritza van Assen, directeur van Nefyto, de brancheorganisatie van de op de Nederlandse markt actieve gewasbeschermingsfabrikanten. “Naar aanleiding van de EFSA-stu-

die heeft de Europese Commissie een voorstel gemaakt dat iets minder breed is dan de Tweede Kamer-motie, maar toch veel breder dan de beperkte reikwijdte van de EFSA studie. Het voorstel van de Commissie wil voor de drie in het EFSA-rapport genoemde stoffen niet alleen een verbod voor zaadtoepassingen en granulaat, maar ook voor alle gewas- toepassingen op alle bloeiende gewassen die aantrekkelijk zijn voor bijen. De lidstaten moeten nu bepalen wat er met dit voorstel gaat gebeuren”.

Wanneer komt dit aan de orde en welke richting denkt u dat het uitgaat?

“Dat zal rond deze tijd gebeuren. Stel, ze komen er niet uit en er komt geen Europese maatregel, dan komt de hele discussie weer terug naar Nederland. Gezien de in de Tweede Kamer aangenomen motie heeft de staatssecretaris in beide gevallen weinig speelruimte”.

Waar zou volgens de Nefyto de discussie over moeten gaan?

“We hopen - en we sturen daar ook op aan - dat de discussie weer teruggaat naar de risico-evaluatie. Wat is er aan de hand? Wat zijn de oorzaken van de bijensterf-

Neonicotinoïden is overreactie'

te? Spelen de neonicotinoïden inderdaad die rol daarin die wordt verondersteld en is het proportioneel om tot een algeheel verbod te komen? De discussie is nu helemaal doorgeschooten naar het voorzorgsprincipe, in de zin van 'er zijn nu zoveel verdachtmakingen, die stoffen moeten maar van de markt'. Maar de wetenschappelijke basis daarvoor bestaat niet".

Hieraan voorafgaand speelt nog de vraag of die bijensterfte inderdaad zo groot is als verondersteld wordt. Op de website van Nefyto schemert daarover twijfel door, getuigt de opmerking dat de waargenomen wintersterfte nog niet wil zeggen dat het aantal bijenvolken afneemt en er sprake is van een bestuivingsprobleem...

"Er is een Europese studie die daar nader op ingaat, daar begint het. Maar voor de huidige discussie is dat niet zo relevant. Er is bijensterfte, maar over de oorzaken zijn ook de bijenhouders zelf het niet eens. Wel wordt overal de varroamijt als een van de veroorzakers gezien. Die kan bestreden worden met diergeneesmiddelen, maar dat stuit op bezwaren bij biologische bijenhouders die tegen chemische middelen zijn".

Hoe interpreteert u de EFSA-studie?

"EFSA erkent dat ze mede onder tijdsdruk onvoldoende gegevens hebben om de risicobeoordeling af te ronden, bijvoorbeeld over stof, over de concentratie in pollen en nectar, over de concentratie in het rotatiewater en in honingdauw en volggewassen. Ze zeggen feitelijk niet meer dan dat ze te weinig informatie hebben om risico's uit te sluiten. Ze zeggen niet: er zijn risico's. Daar raak je meteen aan een wezenlijk thema voor de gewasbeschermingsmiddelenindustrie. Die is gewend om te gaan

met risico's. De benadering vanuit de samenleving is tot nu toe altijd 'wij onderkennen een mogelijk risico, dat willen we beoordelen en we geven de criteria aan waarop we dat doen, industrie, toon maar aan dat jullie middel veilig is'. Wij krijgen de tijd om de nodige studies te doen en vervolgens wordt beslist of een middel al dan niet veilig genoeg is om te worden toegelaten. In dit geval heeft men ons de tijd niet gegeven om die studies te doen, men vaardigt meteen een verbod af. Dat tast de rechtszekerheid en de principes aan waarop je moet kunnen vertrouwen als je dit soort investeringen doet in producten. Daarom zijn we ook zo geschokt, het gaat ons ook om het principe".

U hebt de publieke opinie tegen. Bijen zijn aaibare beestjes, een tv-uitzending als Zembla tamboereert daarop, politici gaan daar in mee.

"Ja, de emotie over de bij. Die tweede Zembla-uitzending was niet toevallig gelijk met het EFSA-rapport gepland. Ze framen zo'n thema op zo'n manier – met muziek, de belichting, de volgorde van de bijdragen – dat je als leek denkt: dat zit niet goed. Maar ik vind dat politici ook verantwoordelijkheden als wetgever hebben. Er is in de maatschappij een groot wantrouwen tegen de gevestigde orde, er wordt al snel geloofd in complottheorieën, maar politici hebben de plicht rationeel te reageren. We zijn sinds 'Silence Spring' wel wat gewoon, maar meestal kreeg de risicobeoordeling op wetenschappelijk grond toch de overhand. Nu wordt het fundament van de industrie aangetast. Ondanks de gigantische stijging van de kosten voor de toelating, willen we blijven investeren in veiligheid en milieu. Maar als de rechtszekerheid daarvoor ontvalt, wordt dat lastig".

Welke schade kan het voorgenomen verbod op de neonicotinoïden houdende middelen de land- en tuinbouw opleveren?

"Wij zijn nog bezig te inventariseren wat dat voor de praktijk en specifiek voor de Nederlandse situatie betekent. Bekijk je het alleen voor Nederland, dan valt de directe schade mee, als het alleen zou gaan om de zaadtoepassingen voor die drie stoffen in gewassen die voor bijen aantrekkelijk zouden zijn. Het gaat dan om tien procent van het maïszaad, koolzaad en wat erwten. Gecoat zaad mag overigens wel in Nederland worden ingevoerd. Als het zo breed wordt getrokken als de Tweede Kamer wil of de EU voorstelt, dan is de impact veel breder. In Engeland wordt alle uitgezaaide zaad van granen voorzien van een zaadcoating, dat kan dan niet meer. Ook het pootgoed van aardappelen wordt op die manier behandeld. Voor de bollensector valt dan valt ook een boldompeling met Admire weg, hoewel die behandeling helemaal niet getoetst is door EFSA. De sierteelt onder glas heeft ook een groot probleem".

"Je zet de gewasbescherming eigenlijk twintig jaar terug door de zaadtoepassingen te verbieden. Dat werd ooit alom toegejuicht als een enorme sprong vooruit. Dat wordt nu te niet gedaan op grond van het feit dat bepaalde gegevens niet in het dossier zitten. Mag je het zaad niet behandelen, dan moet je misschien twee tot drie keer een klassieke veldbespuiting toepassen. Daar worden de bijen dan ook aan blootgesteld, de blootstelling voor omwonenden wordt vergroot. Je past in volume meer toe en minder gericht. Voor een aantal gewassen zal de vervanging door meer veldbespuitingen misschien kunnen, voor een

aantal gewassen zijn er geen alternatieven. Je versmalt het middelenpakket ook met alle gevolgen voor het resistentiemanagement".

Ook als er op wetenschappelijke basis wel een zekere schade voor bijen zou worden aangetoond, zou je nog een belangenafweging kunnen maken of die opweegt tegen de opbrengstderiving bij een verbod. Je zou in dat geval misschien ook de toepassingsvoorschriften kunnen aanscherpen...

"Je zou dan kunnen denken aan een nog betere coating of een verdere verbetering van de zaai-techniek. Die stofroute, daar zijn nog wel technische oplossingen voor. Moeilijker is de blootstelling via pollen, nectar of rotatiewater, maar dat is allemaal nog niet aan de orde omdat daarover wetenschappelijk nog niets bekend is".

Hoe loopt dit af?

"Als de besluitvorming weer teruggaat naar de lidstaten en Nederland op nationaal niveau de Kamer motie uitvoert, krijg je een ongelijk speelveld. Vandaar dat ik een lichte voorkeur heb voor een beslissing op Europees niveau, maar veel belangrijker is dat men besluiten neemt, die uitgaan van een wetenschappelijke risicobeoordeling. Op basis daarvan kun je dan kijken waar de oorzaak van de bijensterfte ligt en wat je daar aan kunt doen".

Bij het ter perse gaan van dit nummer werd bekend dat het expertcomité van de Europese Commissie geen overeenstemming heeft kunnen bereiken over een verbod voor twee jaar voor de bedoelde drie neonicotinoïden. Frankrijk, Italië, Spanje, Nederland en Polen stemden voor; negen lidstaten, waaronder Duitsland en Groot-Brittannië, stemden tegen (g.u.)